

Onderzoek Fietsen in het donker

Uitkomsten enquête november 2022

Onderzoek Fietsen in het donker – Uitkomsten enquête november 2022

Karlijn Janssen & Ross Goorden

2022

De Fietsersbond komt op voor de belangen van fietsers in Nederland en zet zich in voor meer en betere mogelijkheden om te fietsen. Dat is mogelijk dankzij de steun van onze leden. De Fietsersbond heeft 35.000 leden, 170 afdelingen en 2200 actieve vrijwilligers, verspreid over heel Nederland.

Copyright Fietsersbond 2022.

Overname van teksten is toegestaan met bronvermelding.

Fietsersbond

Nicolaas Beetsstraat 2a

3511 HE Utrecht

www.fietsersbond.nl

Telefoon 030 - 2918171

E-mail info@fietsersbond.nl

1 Aanleiding onderzoek Fietsen in het donker

In december 2020 organiseerde de Fietsersbond voor het eerst een Meefietslijn. Bij deze actie was het voor fietsers mogelijk om telefonisch te worden vergezeld door social designers Maartje de Goede en Lisa Strijbosch. Zij gingen samen met fietsers het gesprek aan over sociale veiligheid op de fiets, met daarbij de focus op fietsen in het donker.

Deze actie maakte de gemoederen los en heeft het thema 'Fietsen in het donker' hoger op de agenda gezet. Wat is nu precies de omvang van het probleem? Op welke manieren kun je naar fietsen in het donker kijken? En wat kun je er nou precies aan doen? Met deze vragen in het achterhoofd is de Fietsersbond een onderzoek gestart naar Fietsen in het donker met meerdere Meefietslijnen op nieuwe plekken in het land, een breed uitgezette enquête onder fietsers en gesprekken met experts.

In deze rapportage zet de Fietsersbond de uitkomsten van het grote, verkennende onderzoek naar 'Fietsen in het donker' uiteen. Daarnaast zoomen we in op de opvallende resultaten, gevolgd door aanbevelingen voor vervolgonderzoek.

2 Onderzoeksopzet en resultaten

2.1 Onderzoeksopzet

In november 2022 is door de Fietsersbond een verkennend vragenlijstonderzoek uitgevoerd naar het thema 'Fietsen in het donker'. Het doel van de vragenlijst was om te inventariseren in welke mate mensen zich wel eens onveilig voelen tijdens het fietsen in het donker, in welke situaties mensen zich dan onveilig voelen en op welke manieren zij (mogelijk) hun gedrag aanpassen om met een veiliger gevoel door het donker te fietsen. Daarnaast is onderzocht in welke mate demografische kenmerken, zoals leeftijd, geslacht en woonplaats, van invloed zijn op de ervaren veiligheid. De vragenlijst is o.a. verspreid via de Fietsflits (nieuwsbrief van de Fietsersbond), sociale mediakanalen, advertenties op sociale media en verschillende organisaties (zoals CROW, Mobycon en VVN). De vragenlijst is weergegeven in bijlage 1. De volledige vragenlijst is ingevuld door 5.190 respondenten. Mensen die nooit fietsen waren uitgesloten van deelname aan het onderzoek.

2.2 Achtergrondgegevens onderzoekspopulatie

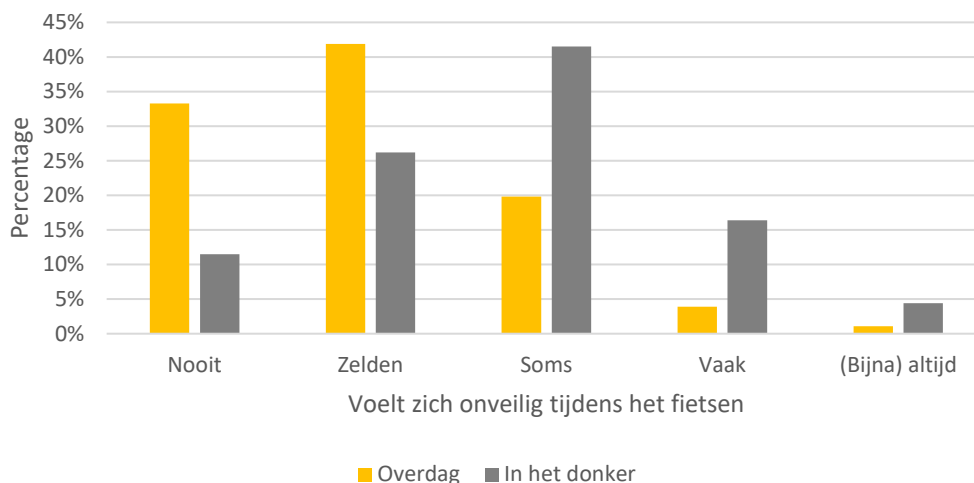
Iets meer dan de helft van de onderzoekspopulatie was man (52%). De onderzoekspopulatie was met een gemiddelde leeftijd van 60,4 jaar een stuk ouder dan de gemiddelde Nederlander. Mede daarom zijn de resultaten niet representatief voor de Nederlandse bevolking. Uitgebreide demografische kenmerken van de onderzoekspopulatie staan beschreven in bijlage 2.

2.3 Ervaren (on)veiligheid in het donker

Van alle respondenten geeft 75% aan dagelijks te fietsen. 22% fietst wekelijks en 3% zegt maandelijks de fiets te pakken. Een grote meerderheid van de respondenten (95%) geeft aan wel eens in het donker te fietsen.

Verskil in ervaren onveiligheid overdag en in het donker

Respondenten voelen zich gemiddeld gezien op de fiets in het donker onveiliger dan overdag (grafiek 1). Bij vrouwen is het percentage dat zich wel eens onveilig voelt op de fiets in het donker hoger dan bij mannen (respectievelijk 96% en 82%).

Grafiek 1. Ervaren onveiligheid tijdens fietsen overdag en in het donker (n = 4.924).

Onveilig ervaren locaties

Respondenten die zich zelden tot (bijna) altijd onveilig voelen in het donker op de fiets voelen zich het meest onveilig in het buitengebied, in of rondom tunnels, in parken zonder verlichting en in bosrijk gebied (tabel 1). 20% van de respondenten gaf aan zich (ook) op een andere locatie onveilig te voelen op de fiets in het donker. Veel voorkomende antwoorden waren hier andere locaties zonder goede verlichting, locaties langs water, en op wegen waar hard gereden wordt (voornamelijk wegen zonder fietsstrook). Daarnaast werden op deze vraag ook veel antwoorden gegeven die niet direct duiden op een locatie, zoals het tegenkomen van andere fietsers zonder verlichting of juist verblinding door verlichting van anderen. Vrouwelijke respondenten geven aan zich op meer locaties onveilig te voelen dan mannelijke respondenten.

Tabel 1. Locaties waar men zich onveilig voelt op de fiets in het donker (n = 4.357).

Locaties	Percentage (%)
In of rondom tunnels	49
In parken zonder verlichting	48
In uitgaansgebied	21
In het buitengebied	55
In bosrijk gebied	43
In het industriegebied of op een kantorenpark	33
In bebouwde gebieden met veel hoogbouw	13
Anders	20

Redenen waarom mensen zich onveilig voelen

De belangrijkste redenen om zich onveilig te voelen, is dat mensen bang zijn om aangereden te worden (56%) en bang zijn om lastig gevallen te worden (55%; tabel 2). Uit aanvullende analyses blijkt dat met name vrouwelijke respondenten en respondenten in de leeftijd van 18 t/m 30 jaar zich onveilig voelen omdat zij bang zijn om lastig gevallen te worden (respectievelijk 74% en 85%; tabel 3 en 4). Mannen zijn juist weer vaker

bang om aangereden te worden of een botsing te krijgen (65%). Of men in een stedelijk gebied woont of juist op het platteland lijkt nauwelijks samen te hangen met redenen waarom mensen zich onveilig voelen in het donker.

Tabel 2. Waarom men zich onveilig voelt op de fiets in het donker (n = 4.357).

Redenen	Percentage (%)
Ik ben bang om lastig gevallen te worden	55
Ik ben bang om te vallen	18
Ik ben bang om te verdwalen	4
Ik ben bang om aangereden te worden of bang voor een botsing	56
Ik weet niet waarom ik mij onveilig voel	5
Anders	13

Tabel 3. Waarom men zich onveilig voelt op de fiets in het donker uitgesplitst op geslacht (n = 4.301)¹.

Redenen	Man (%)	Vrouw (%)
Ik ben bang om lastig gevallen te worden	34	74
Ik ben bang om te vallen	17	20
Ik ben bang om te verdwalen	3	5
Ik ben bang om aangereden te worden of bang voor een botsing	65	47
Ik weet niet waarom ik mij onveilig voel	7	3
Anders	14	12

¹ Het aantal respondenten in de categorieën 'anders' en 'wil ik niet zeggen' waren te laag (n<50) om hiervoor resultaten weer te geven.

Tabel 4. Waarom men zich onveilig voelt op de fiets in het donker uitgesplitst op leeftijd (n = 4318)².

Redenen	18-30 jaar (%)	31-49 jaar (%)	50-64 jaar (%)	65+ (%)
Ik ben bang om lastig gevallen te worden	85	63	56	47
Ik ben bang om te vallen	7	11	16	24
Ik ben bang om te verdwalen	3	3	3	5
Ik ben bang om aangereden te worden of bang voor een botsing	48	58	57	55
Ik weet niet waarom ik mij onveilig voel	2	4	4	6
Anders	4	11	14	15

² Het aantal respondenten in de leeftijdscategorie 10 t/m 17 jaar was te laag (n<50) om hiervoor resultaten weer te geven.

Straatintimidatie

31% van de respondenten heeft zelden tot (bijna) altijd te maken (gehad) met straatintimidatie op de fiets in het donker. De meest voorkomende vormen van straatintimidatie waarmee zij te maken kregen zijn (1) nageroepen worden, (2) nagestaard worden of zich bekeken voelen of (3) anderen die de weg blokkeerden (tabel 5). Een vijfde van de mannen krijgt wel eens te maken met straatintimidatie tijdens een donkere fietsrit, ten opzichte van meer dan twee vijfde van de vrouwen. Bij de meeste respondenten die aangeven dat zij wel eens te maken krijgen met straatintimidatie komt dit zelden voor.

Tabel 5. Vormen van straatintimidatie waar respondenten mee te maken krijgen³ (n = 1.546).

Vorm van straatintimidatie	Percentage (%)
Nafluiten	12
Naroeppen	58
Nastaren of zich bekeken voelen	35
Achtervolgd worden	24
Anderen blokkeerden de weg	31
Betast worden	3
Anders	12

³ Enkel respondenten die aangaven wel eens ('zelden' tot 'bijna altijd') te maken krijgen met straatintimidatie hebben deze vraag voorgelegd gekregen.

Maatregelen die respondenten nemen voor een veiliger gevoel

Er zijn verschillende dingen die respondenten zelf doen om zich veiliger te voelen op de fiets in het donker. De belangrijkste maatregel die respondenten nemen is zorgen voor goede fietsverlichting (82%). Daarnaast wordt ook sneller fietsen dan normaal (32%), samen fietsen of een andere route nemen (beide 28%) en appen of sms'en voor vertrek, onderweg en/of bij aankomst (17%) vaker benoemd als maatregel om met een veiliger gevoel in het donker te fietsen (tabel 6). Respondenten van 18 t/m 30 jaar gaven aan vaker hun telefoon te gebruiken (zoals appen voor vertrek of onderweg (nep)bellen) voor een veiliger gevoel dan respondenten uit oudere leeftijdscategorieën. Daarnaast gaan jongere respondenten vaker sneller fietsen wanneer zij zich onveilig voelen in het donker.

Tabel 6. Maatregelen die respondenten zelf nemen om zichzelf veiliger te voelen op de fiets in het donker (n = 4.924).

Maatregelen	Percentage (%)
Onderweg met iemand (video)bellen	4
Onderweg nepbellen	4
Appen of sms'en voor vertrek, onderweg en/of bij aankomst	17
Telefoon in hand houden onderweg zonder te gebruiken	4
Locatie delen	11
Goede fietsverlichting	82
Samen fietsen	28
Ik vraag iemand mij tegemoet te fietsen	3
Andere route nemen	28
Sneller fietsen dan ik normaal doe	32
Muziek luisteren	4
Sleutels tussen vingers klemmen	4
Een wapen op zak hebben (bijv. een zakmes, pepperspray, etc.)	2
112 bellen	<1
Anders	8

Waarom men nooit in het donker fiets

266 respondenten gaven aan nooit in het donker te fietsen. Hen is gevraagd naar de reden waarom zij niet in het donker fietsen (tabel 7). Op deze vraag gaf 54% aan niet door het donker te fietsen omdat men zich dan onveilig voelt. Daarnaast gaf 45% van de respondenten aan nooit een reden te hebben om door het donker te fietsen.

Tabel 7. Redenen waarom respondenten nooit in het donker fietsen (n = 266).

Redenen	Percentage (%)
Ik hoef nooit in het donker te fietsen	45
Ik voel me onveilig als ik in het donker fiets	54
Ik ben bang om te vallen/voor een botsing	19
Ik kan niet goed zien in het donker	21
Anderen hebben liever niet dat ik in het donker fiets	10
Ik heb niemand om mee samen te fietsen	10
Andere redenen	8

3 Conclusie

Het merendeel van de respondenten geeft aan dat zij zich wel eens onveilig voelen tijdens een donkere fietsrit. Daarnaast blijkt dat ervaren onveiligheid tijdens fietsen in het donker niet enkel bij vrouwen voorkomt: ook 50% van de mannen geeft aan zich soms, vaak of (bijna) altijd onveilig te voelen op de fiets in het donker. Respondenten waren voornamelijk bang om lastig gevallen te worden of bang voor een aanrijding of botsing. Locaties die als het meest onveilig worden ervaren zijn het buitengebied, tunnels, bosrijk gebied en parken zonder verlichting. Er waren geen sterke verschillen zichtbaar tussen respondenten die in (sterk) stedelijk gebied wonen ten opzichte van respondenten die op het platteland wonen. Wel waren er verschillen waarneembaar in de ervaren onveiligheid tussen de jongere leeftijdscategorie (18 t/m 30 jaar) ten opzichte van respondenten uit oudere leeftijdscategorieën. Respondenten tussen de 18 t/m 30 jaar waren onder andere vaker bang om lastig gevallen te worden op de fiets in het donker. Een mogelijke verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat jongere mensen vaker laat in de nacht nog fietsen in het donker dan ouderen. Op deze momenten zijn er minder mensen op straat, wat mogelijk leidt tot een grotere angst om lastig gevallen te worden.

Tot op heden is er nog weinig onderzoek gedaan naar (ervaren) sociale veiligheid tijdens het fietsen in het donker onder de algemene bevolking. Het huidige verkennende onderzoek is relatief beperkt in omvang en is niet representatief voor de Nederlandse populatie. Onder andere jongere leeftijdsgroepen zijn in dit onderzoek nog onderbelicht. Wel blijkt dat een groot deel van de mensen zich wel eens onveilig voelt op de fiets in het donker. Daarom is het belangrijk dat er vervolgonderzoek uitgevoerd wordt. Hiervoor worden de volgende aanbevelingen gedaan:

- Onderzoek ook andere relevante determinanten die (mogelijk) samenhangen met veiligheidsbeleving, zoals het tijdstip waarop mensen in het donker fietsen, hoe vaak men in het donker fietst en hoe druk het is op de weg.
- Het is van belang te onderzoeken welke beleidsmaatregelen het meest effectief zijn om de ervaren veiligheid op de fiets te vergroten. Tijdens een dergelijk onderzoek moet specifiek aandacht besteed worden aan het werven van een diverse onderzoekspopulatie, aangezien de veiligheidsbeleving op basis van o.a. geslacht en leeftijd sterk verschilt.

Bijlage 1 – Vragenlijst

Introductietekst:

Nu de dagen weer korter worden is de kans groot dat je wel eens in het donker fietst. Hoe veilig voel jij je tijdens een fietsrit in het donker? Wij zijn benieuwd!

Met dit onderzoek brengen we in kaart in welke mate mensen zich (on)veilig voelen tijdens het fietsen in het donker en welke maatregelen getroffen worden om met een veiliger gevoel 's nachts over straat te fietsen. Het invullen van de vragenlijst duurt maar 5 minuten. Je antwoorden zijn volledig anoniem.

Hartelijk dank voor je deelname!

Vragen:

Tekst: Naast geslacht en leeftijd zijn we ook benieuwd in wat voor een soort omgeving je woont (bijvoorbeeld in de stad of op het platteland). Daarom vragen we ook naar de vier cijfers van je postcode.

Vraag 1: Wat is je leeftijd?

Vraag 2: Wat is je geslacht?

- a. Man
- b. Vrouw
- c. Anders
- d. Wil ik niet zeggen

Vraag 3: Wat zijn de vier cijfers van je postcode?

Vraag 4: Fiets je wel eens?

- a. Ja, dagelijks
- b. Ja, wekelijks
- c. Ja, maandelijks
- d. Nee, nooit (> *Einde vragenlijst*)

Vraag 5: Fiets je wel eens in het donker?

- a. Ja
- b. Nee (> *Verwijzing naar vraag 12*)

Vraag 6: Hoe vaak voel je je onveilig als je overdag fietst?

- a. Nooit
- b. Zelden
- c. Soms
- d. Vaak
- e. (Bijna) altijd

Vraag 7: Hoe vaak voel je je onveilig als je in het donker fietst?

- a. Nooit (> *Verwijzing naar vraag 10*)
- b. Zelden
- c. Soms
- d. Vaak
- e. (Bijna) altijd

Vraag 8. In welke situatie voelde je je onveilig tijdens je fietsrit in het donker? (meerdere antwoordopties mogelijk)

- a. In het buitengebied (buiten bebouwde kom),
- b. In het industriegebied/kantorenpark
- c. In of rondom tunnels
- d. In parken zonder verlichting
- e. In uitgaansgebied
- f. In bosrijk gebied
- g. In bebouwde gebieden met veel hoogbouw
- h. Anders, namelijk... (*invulveld*)

Vraag 9. Waarom voel je je onveilig tijdens fietsen in het donker? (meerdere antwoordopties mogelijk)

- a. Ik ben bang om lastig gevallen te worden.
- b. Ik ben bang om te vallen
- c. Ik ben bang om te verdwalen
- d. Ik ben bang om aangereden te worden/voor een botsing
- e. Weet ik niet
- f. Iets anders, namelijk... (*invulveld*)

Tekst straatintimidatie:

Met straatintimidatie bedoelen we ongewenste verbale of non-verbale toenadering in de openbare ruimte. Voorbeelden zijn nafluiten, nastaren, naroeppen, achternalopen of beledigende opmerkingen.

Vraag 10. Heb je wel eens last van straatintimidatie op de fiets in het donker?

- a. Nee, nooit (> *Verwijzing naar vraag 13*)
- b. Ja, zelden
- c. Ja, soms
- d. Ja, vaak
- e. Ja, (bijna) altijd

Vraag 11. Met welke vormen van straatintimidatie heb je te maken gehad? (meerdere antwoordopties mogelijk; > *Verwijzing naar vraag 13*)

- a. Nafluiten
- b. Naroeppen
- c. Nastaren of me bekeken voelen
- d. Achtervolgd worden
- e. Anderen blokkeerden de weg
- f. Betast worden
- g. Anders, namelijk... (*invulveld*)

Vraag 12. Waarom fiets je niet in het donker? (meerdere antwoordopties mogelijk; > *Verwijzing naar vraag 14*)

- a. Ik hoef nooit in het donker te fietsen
- b. Ik voel me onveilig als ik in het donker fiets
- c. Ik kan niet goed zien in het donker
- d. Anderen hebben liever niet dat ik in het donker fiets
- e. Ik heb niemand om mee te fietsen
- f. Ik fiets überhaupt niet
- g. Anders, namelijk...

Vraag 13. Zijn er dingen die je doet om jezelf veiliger te voelen op de fiets in het donker? (meerdere antwoordopties mogelijk)

- a. Onderweg met iemand (video)bellen
- b. Onderweg nepbellen
- c. Appen/sms'en voor vertrek, onderweg en/of bij aankomst
- d. Telefoon in hand houden onderweg zonder te gebruiken
- e. Goede fietsverlichting
- f. Muziek luisteren
- g. Sleutels tussen vingers klemmen
- h. Een wapen op zak hebben (bijv. zakmes, pepperspray, etc.)
- i. Samen fietsen
- j. Andere route nemen
- k. Sneller fietsen dan dat ik normaal doe
- l. Locatie delen
- m. 112 bellen
- n. Anders, namelijk... (invulveld)
- o. Geen van bovenstaande: ik doe niets om mij in het donker veilig(er) te voelen [exclusief]

Vraag 14. Heb je nog opmerkingen over de vragenlijst?

Einde vragenlijst

Bijlage 2 – Demografische kenmerken onderzoekspopulatie

In tabel 8 staan de karakteristieken van de onderzoekspopulatie weergegeven. Iets meer dan de helft van de populatie is man. De leeftijd van de respondenten was een stuk hoger dan de leeftijd van de gemiddelde Nederlander. Daarnaast was de mate van stedelijkheid redelijk verdeeld. Iets meer dan de helft van de populatie was afkomstig uit (zeer) sterk stedelijk gebied.

Tabel 8. Demografische kenmerken van de onderzoekspopulatie (n = 5.190).

	Aantal respondenten	Percentage (%)
Geslacht		
Man	2.673	52
Vrouw	2.456	47
Anders	20	<1
Wil niet zeggen	41	1
Leeftijd		
10-17 jaar	36	1
18-30 jaar	266	5
31-49 jaar	727	14
50-64 jaar	1.800	35
65+	2.349	45
<i>Onbekend</i>	12	<1
Mate van stedelijkheid woongebied		
Zeer sterk stedelijk	1.118	22
Sterk stedelijk	1.569	30
Matig stedelijk	972	19
Weinig stedelijk	823	16
Niet-stedelijk	618	12
<i>Onbekend</i>	90	2